

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради

УДУ імені Михайла Драгоманова

30 березня 2023 р.

Протокол № 4

Проректор з наукової роботи

професор Григорій ТОРБІН



РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ТА
ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

освітньо-наукової програми доктор філософії PhD

(назва освітнього рівня)

галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності **011 Освітні, педагогічні науки**

(код і назва спеціальності)

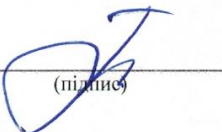
Київ 2023

Розробники програми:

Кушнірук С.А. – доктор педагогічних наук, професор.

Смікал В.О. - кандидат педагогічних наук, доцент.

Гарант освітньо-наукової програми  Матвієнко О.В.
(підпис)

Завідуюча відділом аспірантури  Боднар К.А.
(підпис)

I. Пояснювальна записка

Професійна освіта на сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної держави.

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дослідження теорії та практики професійної освіти» складена відповідно до програми підготовки фахівців освітнього ступеня – доктор філософії, галузі знань – 01 Освіта, спеціальності – 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія і практика організації і змісту освітнього процесу, наукових педагогічних досліджень у вищій школі.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, філософія освіти, загальна педагогіка, теорія та історія педагогіки, освіти; психологія, психологія вищої школи, сучасні педагогічні технології в освіті, інформаційні технології, методика викладання фахових дисциплін, методологія і методи педагогічних досліджень, освітня інноватика.

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дослідження теорії та практики професійної освіти» є оволодіння аспірантами знаннями в галузі теорії і практики освітнього і наукового процесу вищої професійної школи, набуття компетентностей професійної діяльності у закладі вищої освіти щодо виконання посадових обов'язків викладача, проведення науково-дослідної роботи, керівництва науковою діяльністю студентів, організації і управління освітнім процесом у закладі вищої освіти в умовах розширення автономії, підвищення якості освітніх послуг, інтернаціоналізації вищої школи України.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- формування цілісної системи знань про педагогічні процеси, явища і факти у вищій освіті України;
- з'ясувати закономірності становлення і розвитку навчання, виховання у системі вищої професійної освіти, їх детермінованості соціально-економічними, політичними і культурними факторами;
- обґрунтування сучасних тенденцій розвитку вищої школи в контексті творення Європейського регіону вищої освіти, її інтернаціоналізації;
- підготовка аспірантів до комплексного, системного сприйняття і розроблення науково-педагогічної проблематики;
- аналіз теоретико-методологічних концепцій організації освітнього процесу у вищій школі;
- засвоєння змісту й вимог законодавчих і нормативно-правових актів щодо організації та управління освітнім процесом у вищих навчальних закладах на засадах розширення їх автономії;
- забезпечення розуміння основних положень, принципів організації освітнього процесу у вищій професійній школі на засадах компетентнісного підходу та диверсифікації підготовки;
- обґрунтування структурних елементів системи управління освітнім процесом у ЗВО;
- опанування аспірантами різними формами організації освітнього і виховного процесів у закладах вищої освіти на засадах контекстності навчання;

□ формування у аспірантів особистісних якостей майбутнього педагога, відповідального ставлення до виконання посадових обов'язків викладача, мотивації до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Основні результати навчання і компетентності

| Програмні результати навчання | Компетентності |
|--|---|
| <p>ПРН 1 Демонструвати системний науковий і загальний культурний світогляд, професійну етику, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності.</p> <p>ПРН 2 Засвідчувати універсальні навички дослідника: вміння критично й абстрактно мислити, аналізувати, інтерпретувати, узагальнювати й оцінювати результати науково-дослідницької діяльності, генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ПРН 5 Застосовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології у науковій і науково-педагогічній діяльності .</p> <p>ПРН 6 Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові проекти та управляти ними, складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень; управляти часом, проявляти гнучкість у прийнятті рішень, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>ПРН 7 Здійснювати професійну науково-педагогічну діяльність у вищій школі, у наукових структурах/закладах, формулювати зміст, цілі навчання, обирати способи їх досягнення, форми контролю, оцінювання; розробляти й вдосконалювати освітні програми; користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтовувати необхідність внесення запланованих змін у наукову роботу; впроваджувати інноваційні прийоми в педагогічному процесі.</p> <p>ПРН 8 Демонструвати сформованість компетентностей, достатніх для розуміння методології та здійснення педагогічного дослідження; для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи у вигляді наукових публікацій до фахових видань категорії А та Б.</p> <p>ПРН 9 Демонструвати поглиблені знання за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки:</p> | <p>ЗК 4 Здатність технологічно грамотно планувати і здійснювати роботу над дисертацією з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій для вирішення наукових завдань, моделювання, моніторингу та опрацювання результатів експерименту; коректно інтерпретувати й презентувати його результати.</p> <p>ЗК 8 Здатність діяти ініціативно, соціально відповідально та свідомо, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, ефективно працювати в команді, цінувати та поважати різноманітності та мультикультурність, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> |

нормативно-правова база, основні педагогічні концепції, термінологія, історія розвитку, сучасний стану знань із проблеми у власних дослідженнях та викладацькій практиці.

ПРН 10 Застосовувати системний підхід, інтегруючи знання з інших дисциплін під час розв'язання завдань та проведення досліджень з обраної спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки; формувати структуру дисертаційного дослідження та рубрикацію його змістового наповнення.

ПРН 11 Здійснювати науково-методичний супровід професійної підготовки майбутніх фахівців, самостійної роботи здобувачів вищої освіти; розробляти й удосконалювати програми навчальних дисциплін, навчальні та методичні матеріали до них

ПРН 12 Демонструвати навички наукової комунікації, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації.

ПРН 14 Демонструвати уміння та навички створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях; брати участь у наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати свою власну позицію на конференціях, семінарах та форумах.

ПРН 15 Демонструвати готовність до навчання упродовж життя, здатність адаптуватись до нових умов, до самоорганізації професійної діяльності; уміти визначати рівень особистісного і професійного розвитку, формувати програми самовдосконалення і саморозвитку.

ПРН 16 Демонструвати лідерство та здатність як до автономної, так і командної роботи під час реалізації проєктів, до визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань; здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ПРН 17 Діяти на основі дотримання принципу рівних можливостей, гендерного підходу, цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність.

| | |
|--|--|
| | ФК 12 Здатність самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію, адаптуватися до змін у професійній діяльності. |
|--|--|

II. Примірний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

| № п/п | Назва модулів і тем | Кількість годин | | | | | |
|-------------------|--|---------------------|-------------------|----------------------|----------|-------------------------------|-------------------|
| | | Всього кредити/год. | Аудиторна робота | | | | Самостійна робота |
| | | | Всього аудиторних | Індивідуальна робота | Лекції | Семинарсько-практичні заняття | |
| | | 90 | 44 | | 20 | 22 | 46 |
| Модуль I | Теоретичні основи функціонування вищої освіти | 1/30 | 16 | | 8 | 8 | 14 |
| Тема 1.1 | Нормативна база та концептуальні документи з професійної освіти | 7 | 4 | | 2 | 2 | 3 |
| Тема 1.2 | Система професійної освіти в Україні | 8 | 4 | | 2 | 2 | 4 |
| Тема 1.3 | Студент закладу вищої освіти | 8 | 4 | | 2 | 2 | 4 |
| Тема 1.4 | Викладач закладу вищої освіти | 7 | 4 | | 2 | 2 | 3 |
| Модуль II | Дидактика вищої школи | 1/30 | 14 | | 6 | 8 | 16 |
| Тема 2.1 | Дидактичний процес у вищій школі | 10 | 4 | | 2 | 2 | 6 |
| Тема 2.2 | Методичні основи навчання у вищій школі | 10 | 6 | | 2 | 4 | 4 |
| Тема 2.3 | Освітня інноватика. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі | 10 | 4 | | 2 | 2 | 6 |
| Модуль III | Науково-педагогічні дослідження у вищій школі | 1/30 | 10 | | 4 | 6 | 20 |
| Тема 3.1 | Методологія і рівні педагогічних досліджень | 16 | 6 | | 2 | 4 | 10 |
| Тема 3.2 | Організація і зміст дисертаційної науково- педагогічної роботи | 14 | 4 | | 2 | 2 | 10 |
| | | 90 | 42 | | 20 | 22 | 48 |

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами.

Модуль I.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Тема 1.1. Нормативна база та концептуальні документи з професійної освіти

Закон України „Про освіту”.

Закон України „Про професійно-технічну освіту”.

Закон України „Про вищу освіту”.

Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» .

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки.

Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 –2020 р.)
Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні (2002).

Концепція освіти дорослих в Україні (2011).

Національна рамка кваліфікацій та її вплив на професійну освіту в Україні.

Болонський процес та його вплив на вищу та професійну освіту в Україні.

Тема 1.2. Система професійної освіти в Україні

Поняття «професійна освіта». Моделі професійної освіти. Національні системи професійної освіти. Система неперервної професійної освіти: теоретичні основи, зміст. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Андрагогіка як наука про освіту дорослих.

Структура вищої освіти: рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти; документи про вищу освіту. Вищі навчальні заклади в системі освіти України. Автономія як основний принцип діяльності університету. Національний і дослідницький університет.

Державний стандарт вищої освіти України. Система стандартів вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки магістра. Освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівця з вищою освітою.

Тема 1.3. Студент закладу вищої освіти

Вікові та психологічні особливості студентів закладів вищої освіти. Виховальні суб'єкт-суб'єктні відносини. Їх специфіка у вищій школі. Становлення і розвитку студентського колективу.

Тема 1.4. Викладач закладу вищої освіти

Професіоналізм педагога, його складові. Робочий час викладача. Права та обов'язки викладачів. Зміст діяльності викладача в навчальному процесі. Функції викладача. Професіограма педагога.

Модуль II.

ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 2.1. Дидактичний процес у вищій школі.

Сутність дидактичного процесу. Закономірності та принципи навчання. Поняття і сутність змісту освіти.

Навчально-методичне забезпечення навчального процесу. Вимоги до навчально-методичного забезпечення дисципліни. Навчальна програма. Розробка робочої програми дисципліни. Підготовка контрольних-вимірювальних матеріалів для оцінки знань студентів. Навчально-методичний комплекс дисципліни.

Суб'єкти навчального процесу у закладі вищої освіти. Діяльність викладача. Компоненти процесу управління навчально-пізнавальною діяльністю. Діяльність студентів. Форми учіння.

Характеристика компетентнісного підходу. Сучасні тенденції розвитку змісту освіти крізь призму компетентнісного підходу. Система компетентностей: ключові компетентності; загальногалузеві компетентності; предметні компетентності. Ключові компетентності: навчальна, соціальна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, економічна (підприємницька), загальнокультурна, валеологічно-оздоровча, громадянська.

Професійна компетентність — базова характеристика діяльності фахівця.

Тема 2.2. Методичні основи навчання у вищій школі

Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання. Методи організації й здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи мотивації й стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю в навчанні.

Форми організації навчального процесу. Лекція. Дидактичні вимоги до лекції.

Методика її підготовки й проведення.

Семінарське заняття, методика його підготовки й проведення.

Практичне заняття, методика його підготовки й проведення.

Лабораторне заняття, методика його підготовки й проведення.

Методика організації і проведення факультативів, спецкурсів і спецсемініарів. Методика проведення індивідуальних занять, консультацій і колоквиумів. Навчальна і виробнича практика студентів.

Методика організації і проведення самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Види самостійної роботи студентів.

Загальні засади НДРС. Види і форми науково-дослідної роботи студентів. Методи організації науково-дослідної роботи студентів. Оформлення результатів дослідження.

Діагностика, контроль та оцінювання результатів навчання. Функції й види педагогічного контролю. **Тема 2.3. Освітня інноватика. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі.**

Сутність і зміст освітньої інноватики у вищій школі. Інноваційна активність. Педагогічна неологія. Закономірності перебігу інноваційних процесів (закон необоротності стабілізації педагогічного середовища; закон обов'язкової реалізації інноваційного процесу; закон стереотипізації педагогічних інновацій).

Інноваційна освіта, інноваційна мета освіти, інноваційне навчання. Освітній заклад інноваційного типу. Інноваційний потенціал закладу вищої освіти. Інноваційне освітнє середовище.

Проектування та впровадження освітньої інноватики в дидактичний процес вищої школи. Інноваційні процеси в освіті. Критерії інноваційної діяльності (новизна, наукова достовірність, ефективність, прогностичність). Критерії впровадження інновацій у освітній процес закладу вищої освіти (доцільність, освітня ефективність, доступність, творчість, техніко-економічні та дидактичні можливості).

Класифікація технологій навчання. Традиційні та інноваційні технології навчання у сучасній вищій школі. Нові інформаційні технології навчання – мета, завдання та особливості застосування у ЗВО. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти України. Сутність інтерактивного навчання у вищій школі, його цілі та завдання.

Модуль III.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Тема 3.1. Методологія і рівні педагогічних досліджень

Методологія педагогіки (конкретнонаукова). Педагогічне дослідження. Принципи педагогічного дослідження. Мета педагогічного дослідження. Функції педагогічного

дослідження. Основні рівні педагогічних досліджень. Програма педагогічного дослідження, його проектування. Поняття методів, методики і техніки педагогічного дослідження.

Класифікація методів педагогічного дослідження. Педагогічний експеримент.

Типологія педагогічних досліджень. Фундаментальні, прикладні. Історико-педагогічні, порівняльні.

Науково-педагогічні спеціальності. Шифр педагогічної спеціальності. Особистість дослідника, його методологічна культура. Обізнаність із актуальною і перспективною науково-педагогічною проблематикою.

Тема 3.2. Організація і зміст дисертаційної науково- педагогічної роботи

Науково-дослідна робота магістрантів, докторантів, її сутність, завдання, напрями організації, форми з урахуванням специфіки вищого педагогічного навчального закладу.

Особливості написання, оформлення та захисту наукового реферату, проекту, магістерської, дисертаційної роботи з педагогічної проблематики.

Загальна характеристика цих видів робіт (формулювання теми дослідження, розроблення структури роботи, визначення актуальності досліджуваної проблеми, оформлення наукового апарату), основні вимоги до формулювання наукової новизни, практичного значення, апробації і впровадження результатів магістерського/дисертаційного педагогічного дослідження. Оформлення додатків. Бібліографічний апарат науково-педагогічних досліджень. Правила бібліографічного опису літературних та документальних джерел, наведення і оформлення цитат та бібліографічних посилань у текстах науково-педагогічних робіт. Пошук інформації у процесі виконання наукової роботи. Електронний пошук наукової інформації. Підготовка, порядок та процедура прилюдного захисту.

Тьюторське заняття. Програма 1.

1. Визначити в чому суть суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентом.
2. Проаналізувати особливості методів теоретичного рівня дослідження.
3. Дослідити проблему «Критерії оцінювання педагогічних інновацій (інноваційного педагогічного досвіду)». На основі результатів дослідження підготувати виступ, статтю (за вибором)
4. Ознайомлення з організацією і проведенням експериментально- педагогічного дослідження у запропонованих викладачем магістерських роботах. Конспектування змісту етапів, особливостей організації педагогічного експерименту (за однією з проаналізованих магістерських робіт).

Тьюторське заняття. Програма 2.

1. Розкрити специфіку методів емпіричного рівня дослідження.
2. Проаналізувати сучасні технології навчання у вищій школі. Сучасні педагогічні підходи до навчання.
3. Визначити інноваційні підходи до оцінки досягнень студентів. На основі результатів дослідження підготувати виступ, статтю (за вибором).
4. Ознайомлення з організацією і проведенням експериментально- педагогічного дослідження у запропонованих викладачем магістерських роботах. Конспектування змісту етапів, особливостей організації педагогічного експерименту (за однією з проаналізованих магістерських робіт).

Тьюторське заняття. Програма 3.

1. Охарактеризувати етапи явного педагогічного експерименту,

2. Проаналізувати поняття: «інноваційний розвиток навчального закладу», «управління процесом упровадження освітніх інновацій», «програма інноваційного розвитку навчального закладу».
3. Охарактеризувати антиінноваційні бар'єри та шляхи їх подолання. На основі результатів дослідження підготувати виступ, статтю (за вибором).
4. Ознайомлення з організацією і проведенням експериментально-педагогічного дослідження у запропонованих викладачем магістерських роботах. Конспектування змісту етапів, особливостей організації педагогічного експерименту (за однією з проаналізованих магістерських робіт).

Тьюторське заняття. Програма 4.

1. Розкрити особливості роботи з архівними джерелами.
2. Дати загальну характеристику етапів інноваційного процесу («життєвий цикл інновацій»).
3. Проаналізувати фактори, які характеризують студентство як окрему соціальну групу. Чим обумовлені особливості сучасного студентства в Україні? На основі результатів дослідження підготувати виступ, статтю (за вибором).
4. Ознайомлення з організацією і проведенням експериментально-педагогічного дослідження у запропонованих викладачем магістерських роботах. Конспектування змісту етапів, особливостей організації педагогічного експерименту (за однією з проаналізованих магістерських робіт).

V. Засоби діагностики успішності навчання

(форми і методи поточного і підсумкового контролю)

Навчальні досягнення аспірантів із дисципліни «Теорія і практика професійної освіти» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь, навичок та компетентностей.

У процесі оцінювання навчальних досягнень магістрантів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, письмова відповідь на питання, есе. **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

VI. Форма підсумкового контролю успішності навчання (залік/екзамен) *Екзамен*

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу.

Основні

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556 –VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р., № 433-IV – [Електронний ресурс] – 2002. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>
4. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI столітті) від 03.11.1993р. №

5. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] / – 2002. – Режим доступу: <http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002>
6. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] / – 2010. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?currDir=48718>
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 року №344/2013) [Електронний ресурс] / – 2013.
8. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (затверджена Наказом МОН України від 14.08.2013 № 1176) [Електронний ресурс] / – 2013.
9. План заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року (затверджений розпорядженням КМ України від 27.08.2010 р. № 1728) [Електронний ресурс] – 2013.
10. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
11. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С.О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
12. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С.О. Сисоєва. –К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
13. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 557 с.
14. Артемов В. Ю. Особливості побудови онтології предметної галузі і професійного середовища в системі вищої професійної освіти / В. Ю. Артемов // Біоресурси і природокористування. – 2014. – № 1-2. – С.155-161.
15. Астахова О. Перспективи розвитку професійної освіти в Україні/ О. Астахова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 4. – С.9-12.
16. Бахов І. С. Міжкультурний підхід у підготовці сучасного компетентного фахівця: [вища школа] / І. С. Бахов // Освіта Донбасу. – 2011. – № 4. – С.60-63.
17. Белова Л.О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики: навч. посіб. /Л.О. Белова. – Х.: Вид-во НУА, 2004. –264 с.
18. Бондар В. Філософія стандартизації змісту професійної освіти вчителя початкової школи в умовах двоциклової підготовки у ВНЗ / В. Бондар // Початкова школа. – 2012. – № 12. – С. 2-4.
19. Вища освіта в Україні: навч. посіб / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
20. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
21. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник /С.С. Вітвицька. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 384 с.
22. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник // С.С.Вітвицька.– К.: ЦНЛ, 2006. – 384 с.
23. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посібн. //С.С.Вітвицька. – К.: ЦНЛ, 2003. – 316 с.
24. Гишка Н. Психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в контексті компетентнісного підходу до формування в молодших школярів загальнонавчальних умінь і навичок / Н. Гишка // Вісник Львівського університету. – Львів, 2011. – С. 6674. – (Серія педагогічні науки ; 27)
25. Гура О.І. Педагогіка вищої школи. Вступ до спеціальності: навч. посіб. – К.:ЦНЛ, 2005. – 224 с.

26. Дичківський І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. /І.М.Дичківський. – К.: Академвидав, 2004. – 334 с.
27. Дідківська О. Компетентнісна модель конкурентоспроможності випускників навчальних закладів системи професійної освіти / О. Дідківська // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 2. – С.231 - 243.
28. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи: посіб. для магістрів / Л.В.Кнодель. –К.: Вид-во Паливода А.В., 2008. – 136 с.
29. Копілевич В.А. Складові якості професійної вищої освіти / В.А. Копілевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Редкол.: Мельничук Д.О. (відп. ред.) та ін. – К., 2013. – Вип. 192, Ч.1. – С. 245-253.
30. Корнев Ю. Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективної взаємодії ринку праці і ринку вищої професійної освіти в Україні / Ю. Г. Корнев // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С.235-242.
31. Коробко Л. І. Механізми управління комплексом професійної освіти / Л. І. Коробко // Економіка та держава. – 2008. – № 1. – С.98-101. 33. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / за ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. – К.: Вища школа. – 323 с.
34. Кремень В. Дистанційна освіта – перспективний шлях розв'язання сучасних проблем розвитку професійної освіти / В. Кремень // Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г.Кремень. – К., 2005. – С.184-188.
35. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта - світова тенденція / Н. Г. Ничкало // Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія / Н.Г. Ничкало. – К., 2008. – С.6-63. 36. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / В.Л. Ортинський. –К.: ЦУЛ, 2009. – 427 с.
37. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З.Н. Курлянд. – К.: Знання,2005. – 399 с.
38. Газнюк Л. М. Професійна освіта як фактор кар'єрного росту/ Л. М. Газнюк, С. О. Розумовський // Практична філософія. – 2011. –№ 4. – С. 204-212.
39. П'яницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі:навч. посіб. / І.С. П'яницька-Позднякова. – К.: 2003. – 116 с.
40. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання: навч. посіб. /П.І.Сікорський. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 127 с.
41. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч. посіб. /О.Січкарук. – К.: Тансоа, 2006. – 88 с.
42. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч.посіб. / З.І.Слєпкань. – К.: Вища школа, 2005. – 239 с.
43. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
44. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2010. – 456 с.

Додаткові

45. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть / В.Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11 –20.
46. Артемчук Г.І. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку: Монографія / Г.І. Артемчук. – К.: Ленвіт, 2004. – 176 с.
47. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч.посіб. – К. КНЕУ, 2005. – 336 с.
48. Вища освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання: у 3 томах / за ред. Степка

- М.Ф., Горбунової Л.М. – К.: Форум, 2007. – 1798 с.
49. Вища освіта України як фактор цивілізаційного визначення молоді: Монографія / Авт. кол, за ред. М. Михальченка. – К.: Пед. думка, 2010. –312 с.
50. Мистецтво бути викладачем: практич. посіб. / за ред. О.І. Сидоренка. – К.: НМЦ «Консорціум», 2003. – 144 с.
51. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: Колект. моногр. / за заг. ред. В.Андрущенка, В.Лугового. – К.: Пед. думка, 2008. –256 с.

Інформаційні ресурси

<https://uk.wikipedia.org/wiki>

Офіційний сайт Міносвіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.__